

Рақамли иқтисодиётни шакллантириш жараёнида илмий инновацион фаолиятни шакллантириш

ЖДПИ стажёр ўқитувчи Ботиров Шоназар Аскар ўғли

Бир неча ўн йиллар давомида билимларнинг узатилиши (берилиши)ни ўз фаолиятининг асосига қўйиб келган университет таълим тизими ҳозирги кунларга келиб катта ўзгаришларга дуч келди. Бунинг устига икки даражали – бакалаврият ва магистратура йўналишларида мутахассис тайёрлаш тизимига ўтилиши ҳам бунга анча катта таъсир кўрсатди. Техник-технологик тараққиёт ва ижтимоий ўзгаришлар ҳам ўз ўрнида янгича сифат ва янгича тусдаги олий таълимга эҳтиёжни юзага келтириб, бу янги сифатдаги таълим мутахассисларга ўз потенциал имкониятларини тўла юзага чиқариш, маъсулиятлиликини ўрганиш, ҳақиқий профессионал бўлиб етишишни таъминлаши кўзда тутилгандир.

Тасдиқлаш мумкинки, илмий-тадқиқотчилик фаолияти илмий фаолликнинг бошқа шакллари фаоллаштиради, илмий-инновацион йўналишларда фаолият олиб боришнинг доирасини кенгайтиради.

Буларнинг барчаси олий таълим муассасасида олиб борилаётган илмий-тадқиқотчилик ишлари даражасининг ривожланиши учун қуйидаги шарт-шароитларни яратиш заруратини белгилайди:

- илмий ходимларни тайёрлаш сифатини ва амалга оширилаётган илмий-техник чора-тадбирларнинг даражасини ошириш;

- олий таълим муассасалари талабалари ва докторантлари ҳисобига ёш истиқболли кадрларни мустаҳкамлаш йўли билан олий таълим муассасасининг илмий-инновацион салоҳиятини жамғариб бориш;

- илмий ва инновацион фаолият натижаларини долзарблаштириш ва тижоратлаштириш;

- халқаро, миллий ва ОТМ лараро илмий-тадқиқотчилик дастурлари ва грантларда фаол иштирок этиш ва шу кабилар.

Таъкидлаб ўтиш лозимки, олий таълим муассасасининг кафедраларида амалга ошириладиган илмий ва инновацион ишланмалар ҳамда тадқиқотлар натижалари якуний ҳисобда ўқув-методик материалларга айланада ва таълим жараёнига жорий қилинади. Мана шундай қилиб, бу бакалаврлар, магистрлар ва докторантларнинг тайёргарлик сифатини оширишнинг ҳаракатчан ва таъсирчан методига айланади.

Шундай қилиб, олий таълим муассасасида илмий ва инновацион фаолиятни самарали бошқариш ОТМ раҳбариятининг барча бошқарув бўғинларида устувор вазифа бўлиб қолади ва ўз ичига қуйидагилар учун илмий ҳамда инновацион жараёнларни режалаштириш, ташкил этиш, назорат қилиш, мувофиқлаштириш ва фаоллаштиришни олади:

- бутун олий таълим муассасаси учун;
- олий таълим муассасасининг тузилмавий бўлинмалари учун;
- ОТМ кафедраларидаги профессор-ўқитувчилар таркиби учун;
- ОТМ докторантлари ва талабалари учун¹.

Кафедра томонидан олиб бориладиган илмий-инновацион фаолиятни бошқариш ўз ичига қуйидагилари олади:

- кафедра профессор-ўқитувчилари таркибининг илмий-инновацион ишлари режасини тузиш ва илмий-инновацион ишлар режасини ишлаб чиқиш;

- илмий-инновацион ишларни бажариш учун хўжалик шартномаларини тайёрлаш, тузиш ва ижро этиш;

- илмий мақолалар, монографиялар, тўлиқ матнли докладларни тайёрлаш ва уларни расмий нашрларда чоп эттириш;

¹Резник, С. Д. Управление кафедрой: учебник. – М.: Инфра-М, 2011. – 640 с. – ISSN 1609-1442 .

- илмий ва илмий-амалий конференцияларни, семинарларни, форумларни, кўргазмаларни, кафедра фаолияти бўйича танловларни ташкил этиш ҳамда ўтказиш;

- илмий-инновацион дастурларда, грантларда иштирок этиш;

- мамлакатда ва хорижда ўтказиладиган илмий-техник ва инновацион чора-тадбирларда қатнашиш;

- диссертацион кенгашлар ишида иштирок этиш;

- илмий-инновацион лойиҳаларни режалаштириш ва ташкил этиш;

- магистрлик таълим дастурлари ва докторантура дастурлари доирасида илмий-педагогик ходимларни тайёрлаш;

- илмий ва инновацион тадқиқотлар натижаларидан таълим жараёнида фойдаланиш;

- илмий-методик ишларни олиб бориш.

Кафедранинг илмий ва инновацион фаолиятини ташкил этиш ҳам кафедра аъзолари таркибидан, ҳам ОТМ нинг бошқа тузилмалари ва четдан жалб этиладиган мутахассислар ҳисобига ижодий жамоалар ташкил этилишини кўзда тутади.

Талабаларинг илмий-тадқиқотчилик ишларини ташкил этиш деганда талабаларга илмий-методик ёрдам кўрсатишга ва талабаларнинг илм-фан билан мустақил шуғулланишлари учун моддий-методик таъминотни яратишга йўналтириладиган ОТМ нинг барча бўлинмалари фаолиятини камраб олувчи чора-тадбирлар тизими тушунилади ва уларга қуйидагилар киритилади²:

- талабаларни бошқарув муаммоларини илмий тадқиқ қилиш методларига ўргатиш;

²Выходцева, Е. А. Управление научно–исследовательской деятельностью студентов / Е. А. Выходцева, М. Н. Гусева // «Студенческая наука» секция «научный потенциал студенчества – университету. Взгляд через поколения»: материалы IX Межвузовской научно–практической конференции. – М.: ГУУ, 2014. – № 1. – 323 с. ISSN 1991-5497.

- талабалар томонидан назарий материалларни кетма-кетликда ўрганишнинг, илмий ривожланишнинг интеллектуал асосларини шакллантириш учун ўқув режасидаги ўқув фанлари бўйича амалий ва мустақил ишларни бажаришнинг яхлитлиги ва дидактик асосланганлиги;

- талабаларнинг билишга доир ва илмий фаолиятини ташкил этишнинг шакллари, усуллари ва методларидан дидактик ва мақсадга мувофиқ тарзда фойдаланиш;

- фаол ўқитишнинг муаммоли ва бошқа шаклларидан фойдаланиш асосида талабаларнинг ижодий мустақиллигини ривожлантириш учун шарт-шароитларни яратиш;

- профессор-ўқитувчилар ва талабаларнинг зарурий алоқаларини амалга ошириш;

- талабаларга илмий-тадқиқотчилик ишларини амалга оширишда методик ва амалий ёрдамни ўз вақтида кўрсатиш;

- талабаларнинг диққатини илмий асослаш ва ҳал қилишни талаб этадиган долзарб масалаларга қаратиш;

- илмий дунёқарашни шакллантириш ва қўллаб-қувватлашга имкон берувчи очиқ илмий муҳитни яратиш;

- талабаларнинг индивидуал қобилиятлари, қизиқишлари ва мойилликларини ҳисобга олиш билан вақт бюджетини тўғри тақсимлашда айрим талабаларга методик ёрдам кўрсатиш;

- талабаларнинг илмий-тадқиқотчилик ишлари тузилмаси ва ҳажминини ҳамда уларнинг келгусида илмий асосланган ҳолда тузатиб борилишини тизимли ўрганиб бориш.

-

Олий таълим муассасаларида талабаларнинг илмий-тадқиқотчилик ишларини ташкил этиш шаклларига қуйидагилар киритилади:

- талабаларнинг илмий-тадқиқотчилик ишларини бажариш жараёнларида иштирок этишлари;

- махсус конструкторлик, ишлаб чиқариш, техник, технологик бюроларда, илмий тўғаракларда олиб бориладиган ишларда талабаларнинг қатнашишлари;

- талабаларнинг илмий конференциялар, семинарлар ва давра столларида иштирок этишлари;

- илмий газета-журналларда, докладлар тўпламларида, конференциялар тезислари ва материалларида талабалар мақолаларини чиқариш;

- талабаларнинг турли хил танловларда (олий ўқув юртидаги, минтақавий ва халқаро танловларда) иштирок этишлари;

- илмий стажировка ва тажриба алмашишга талабаларни ҳам жалб этиш.

Юқорида билдириб ўтилган фикрлардан шундай хулоса чиқариш мумкинки, олий аълим муассасаларининг илмий ва инновацион фаолиятининг келгуси даврдаги ривожланиши айна пайтларда ОТМ да таҳсил олаётган магистрлар ва бакалаврлар орасидан иқтидорли ва салоҳиятли номзодларни излаб топиш ва уларни келгуси даврлардаги илмий, инновацион ва тадқиқотчилик фаолиятига тайёрлаб бориш самарадорлигига боғлиқ бўлади.

Адабиётлар рўйхати

1. Резник, С. Д. Управление кафедрой: учебник. – М.: Инфра–М, 2011. – 640 с. – ISSN 1609-1442 .

2. Выходцева, Е. А. Управление научно–исследовательской деятельностью студентов / Е. А. Выходцева, М. Н. Гусева // «Студенческая наука» секция «научный потенциал студенчества – университету. Взгляд через поколения»: материалы IX Межвузовской научно–практической конференции. – М.: ГУУ, 2014. – № 1. – 323 с. ISSN 1991-5497.